

Porraskosken Voima Oy

Pienvesivoimalaitosyrityksen lausunto asiassa:

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi vesilain muuttamisesta, asianumero VN/335/2019

Yhtiö pitää lakihanketta epärealistisena.

Lakihanke ei toteuta nykymuodossaan laille asetettuja tavoitteita.

Lakihanke on monelta osin perustuslain vastainen.

Mikäli lakihanketta päätetään jatkaa, tulee jatkovalmistelussa huomioida perustuslain asettamat vaatimukset lakihankkeelle ja lakiluonnos tulee saattaa perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi.

Lakipykälissä ja lain perusteluissa tulee täysin yksiselitteisesti määrittää tavoite, kuinka laajaa vaelluskalakantojen elinolosuhteiden parantamista koko Suomen alueella tavoitellaan.

Luonnoksessa ei käy riittävän yksiselitteisesti ilmi, mitä keinoja hallitus ja lainsäätäjät ovat tarkoittaneet vaelluskalakantojen elinolojen turvaamiseksi.

Mikäli päämäärät ja keinot ovat epämääräisesti määriteltäviä, vaikeutuu lain tulkinta ja johtaa turhiin oikeudenkäynteihin.

Lakihankkeen tarkoituksesta

Valtioneuvoston sivulla hanketta kuvataan seuraavasti:

Lakihankkeen tarkoituksena on elvyttää kansallisia vaelluskalakantoja.

Lausuntopalvelun sivuilla pyydettyä lausuntoa taustoitetaan seuraavasti:

Nykyinen vesilaki on rajoittanut vaelluskalakantojen elvyttämiseen tähtäävien hankkeiden toteuttamista. *Pääministeri Petteri Orpon hallituksen 20.6.2023 päivätyn ohjelman mukaan ”Hallitus päivittää vesilakia siten, että vanhojen vesilupien päivityksen lisäksi niin sanotuille nollavelvoitelaitoksille voidaan asettaa kalatalousvelvoitteita.” Hanke on osa toimenpidekokonaisuutta, joiden tarkoituksena on elvyttää kansallisia vaelluskalakantoja.*

Lausuntopalvelun sivuilla todetaan seuraavaa:

Tavoitteena on tarkistaa vesilakia siten, että kalatalousvelvoite **tai** kalatalousmaksu voitaisiin jatkossa nykyistä helpommin liittää lainvoiman saaneeseen vesivoimalaitoksen lupaan, johon sellaista ei entuudestaan sisälly.

Hallitusohjelman tavoite, valtioneuvoston hankesivujen kuvaus hankkeesta, lausuntopalvelun kuvaus lakihankkeesta ja hankkeen tausta-aineistot eivät vastaa ehdotettuja lakipykäläiä eivätkä lakiluonnoksen perusteluita.

Lakipykälissä ja sen perusteluissa tulee täysin yksiselitteisesti määrittää lakihankeen tavoite: kansallisen vaelluskalakannan turvaaminen. Lain perusteluissa tuodaan esille laajempaa suojeltavaa kokonaisuutta, esimerkiksi puhutaan yleisellä tasolla kalakannoista. Tällaiset pyrkimykset laajentaa lain tosiasiallista tavoitetta tulee poistaa.

Hallitusohjelmassa on määritetty yksiselitteisesti **kalatalousvelvoite, ei kalatalousmaksu**, uudeksi velvoitekeinoksi vaelluskalakannan elinolosuhteiden säilyttämiseksi.

Lain hankesivuilla, lausuntopalvelun pyyntötekstissä ja aiemmissa asiakirjoissa puhutaan pääasiallisesti kalatalousvelvoitteesta. Korkeintaan puhutaan **kalatalousvelvoitteesta tai maksusta** ei kuitenkaan siitä, että vesiluvan avaaminen voitaisiin avata monen eri velvoitteen määrittämiseksi.

Lakipykäläluonnoksiin on kuitenkin kirjattu, että velvoite voisi olla: kalatalousvelvoite, kalatalousmaksu tai niiden yhdistelmä. Tämä on huomattavasti laajempi velvoite ja taloudellisesti merkittävämpi rasite lupavelvolliselle kun mitä alkuperäinen tavoite on ollut.

Lain valmistelun esitöissä eikä perusteluissa käsitellä, millaisessa tilanteessa ja millaisia taloudellisia vaikutuksia tarkoittaisi monen velvoitteen yhtäaikainen määrittäminen yhdelle lupavelvolliselle.

Uuden velvoitteen määrittämisestä aiheutuvia taloudellisia vaikutuksia on käsitelty ainoastaan kalatien määrittämisestä aiheutuvista kustannuksista ja menetyksistä.

Mikäli lainsäätäjät tarkoittaa, että myös muita velvoitteita kun kalatievelvoite voitaisiin määrätä luvan avaamisen yhteydessä, tulee näistä velvoitteista tehdä vaikuttavuusarviointi.

Pienvesivoimalaitosyrittäjän oikeusturva

Laki ja sen perustelut tulee olla yksiselitteisiä ja selviä.

Perustuslain vaatimien tarkkarajaisuuden ja ennustettavuuden kriteereiden tulee täyttyä.

Lain esitöistä käy selvästi ilmi, että laki kohdistuisi pääasiallisesti pieniin alle 0,1 MW laitoksiin. Tämän kokoluokan laitokset ovat joko yksityisten luonnollisten henkilöiden tai niihin rinnasteisten osakeyhtiöiden omistuksessa. Laitokset toimivat pitkälti omistajavetoisesti ilman omaa henkilökuntaa.

Lakiluonnos perusteluineen on niin epätarkka ja epäselvä, ettei pienlaitosyrittäjällä ole mitään mahdollisuutta puolustaa omia oikeutettuja intressejä valtion hallintoa vastaan mahdollisissa epäselvissä velvoitteen asettamistilanteissa.

Mitä tarkoitetaan lakiluonnoksen kohtuullisilla ja kohtuuttomilla kustannuksilla

Lakiluonnoksen mukaan lupavelvolliselle voitaisiin määrätä:

”kalakantojen turvaamiseksi 14 §:ssä tarkoitetun kalatalousvelvoitteen, kalatalousmaksun tai niiden yhdistelmän”

Lain pykäläluonnoksesta ei voida päätellä millaisia ja kuinka paljon erilaisia velvoitteita pienvesivoimalaitostoimijalle voitaisiin määrätä.

Määrättävien velvoitteiden kustannusten kohtuullisuutta on siten mahdotonta ennustaa.

Kustannukset voivat muodostua pelkästään kalatien rakentamisvelvoitteen kustannuksista tai tämän lisäksi voivat tulla myös muut kalataloudelliset velvoitteet, kuten istutusvelvoite sekä kalatalousmaksu.

Lakihankkeessa ei ole arvioitu muiden kun kalatievelvoitteen aiheuttamia taloudellisia kustannuksia ja tuotannollisia menetyksiä lupavelvolliselle.

Laki ei ole tarkkarajainen ja ennustettava.

Kalatienrakentamisvelvoitteen kustannukset voivat olla täysin erilaiset, jos kalatie pitää rakentaa esimerkiksi tietylle uhanalaiselle kansalliselle vaelluskalalle verrattuna tilanteeseen, että kalatie pitää rakentaa eri kalalajien turvaamiseksi.

Lain perusteluissa on tehty kustannusarviointia kalatien kustannuksista. Oletettavasti kustannukset liittyvät sellaisen kalatien rakentamiseen, joka on suunnattu yhdelle tietylle kalalajille.

Kustannusanalyysissä ei ole otettu kantaa siihen, millaiset ovat sellaisen kalatien rakentamiskustannukset, jota voi käyttää kaikki kalalajit tai monta eri kalalajia.

Jatkoselvityksessä tulee selvittää, onko mahdollista rakentaa kalatie, ja mitkä olisivat sen kustannukset, mikä toimisi valtion mielestä riittävästi kaikille kalalajeille, mikäli lain alkuperäistä tavoitetta on tarkoitus laajentaa kaikkiin kalalajeihin.

Vuoden 2023 perusteluihin on kirjattu, että uusista velvoitteista lupavelvolliselle aiheutuvat kustannukset voisivat olla **korkeintaan murto-osan yhtiön tuotosta**. Kohtuuttomia uuden velvoitteen kustannukset olisivat, **mikäli kustannukset eivät olisi katettavissa useankaan vuoden voimalaitoksesta saatavilla tuotoilla**.

Lakihankkeen tausta-aineistossa on usein käytetty esimerkkinä viiden prosentin sietovelvollisuutta laitoksen tuotosta.

Velvoitteiden määrä ja kohtuullisten kustannusten rajausta tulee kirjata lakipykälään. Asian ratkaisemista ei tule siirtää tapauskohtaisesti lainsäädäntövallalta tuomiovallalle yhden virkamiehen ratkaistavaksi.

Pienvesivoimalaitosyrittäjän mahdollisuus toteuttaa elinkeinoa ja taloudellinen oikeusturva

Lakihankkeen perusteluiden mukaan lain on tarkoitus kohdistua pääsääntöisesti pieniin, alle 0,1 MW laitoksiin.

Lakihankkeessa ei ole kuitenkaan tehty vaikutusarviointi siitä, miten hanke vaikuttaisi pienvesivoimalaitosyrittäjän taloudelliseen asemaan ja ylipäänsä lupavelvollisen mahdollisuuteen toteuttaa mahdollinen tai mahdolliset uudet velvoitteet.

Lain perusteluissa on kartoitettu, mitä kalatien rakentamisvelvoite maksaisi voimalaitokselle riippuen voimalaitoksen putouk korkeudesta.

Näitä arviokustannuksia ei ole kuitenkaan mitenkään suhteutettu pienvesivoimalaitoksen liikevaihtoon ja maksukykyyn, mahdollisuuteen suoriutua kalatiehankkeen kustannuksista.

Alla olevaan taulukkoon on laskettu kalatievelvoitteesta aiheutuvat kustannukset pienvesivoimalaitokselle, jonka teho 0,1 MW.

Taulukon kaikki kustannukset perustuvat lakihankeen perusteluista saataviin tietoihin lukuun ottamatta kalatien seurantakustannuksia. Vaikka lakihankkeessa ei ole mainittu kalatien seurantavelvoitetta, vaatii kalatalousviranomaisen aina yksityisin varoin toteutettuihin kalatiehankkeisiin mittavia kalatien seuranta- ja tutkimustoimenpiteitä.

Laitoksen liikevaihto on laskettu käyttäen lakihankkeessa käytettyä voimalaitoksen käyttöasetetta. Energian hintana on käytetty Suomen markkinoiden vuoden 2025 energian keskihintaa. Laskelmissa ei ole huomioitu kalatiehen johdettavan veden määrään vaikutusta liikevaihdon pienenemiseen.

Kalatiehankkeen kustannukset	Laitos, jonka putouskorkeus on 5 metriä	Laitos, jonka putouskorkeus on 6 metriä
Kalatien selvitys	3 000 €	10 000 €
Kalatien suunnittelu	50 000 €	90 000 €
Kalatien toteutus	250 000 €	600 000 €
Alasvaelluksen toteutus	150 000 €	180 000 €
Kalatien rakentamiskustannukset yht	453 000 €	880 000 €
Kalatien ylläpitokustannukset vuodessa	13 590 €	26 400 €
Kalatien seurantakustannukset vuodessa	30 000 €	30 000 €

Voimalaitoksen liikevaihto vuodessa	18 794 €	18 794 €
Laitoksen vuosittaiset käyttökustannukset	-12 500 €	-12 500 €
Kalatien ylläpitokustannukset vuodessa	-13 590 €	-26 400 €
Kalatien seurantakustannukset vuodessa	-30 000 €	-30 000 €
Käytettävissä oleva vuosituohto kalatien rakentamiskustannuksille	-37 296 €	-50 106 €

Laskelmasta voi todeta, ettei kalatien rakentaminen ole taloudellisesti mahdollista 0,1 MW laitoksille.

Laitoksen käytettävissä oleva tuotto ei riitä edes kalatien ylläpitokustannuksiin.

Laitoksen mahdollisuus suoriutua kalatiehankkeen kustannuksista heikentää vielä kalatiehen johdettavan veden määrän vaikutus liikevaihtoon.

Lainvoimaisen luvan avaaminen ja kalatievelvoitteen määrittäminen pienvesivoimalaitokselle tarkoittaa de facto perustuslain 15 pykälän pakkolunastustilannetta.

Lakihankkeessa esitetään, että lupavelvolliselle voitaisiin asettaa kalatien lisäksi myös muita velvoitteita kalatien rakentamisen lisäksi: kalataloudellinen kunnostustoimenpide, kalojen istutusvelvoite, muu kalataloudellinen hoitotoimenpide, toimenpiteiden tuloksellisuuden tarkkailu sillä vesialueella, johon hankkeen vahingollinen vaikutus ulottuu.

Näiden velvoitteiden lisäksi voitaisiin vielä määrätä kalatalousmaksu.

Pienvesivoimalaitokselle jo pelkkä kalatien rakentamisvelvoite ylittää kohtuuttomuuden kriteerit.

Voidaanko toissijaisesti määrätä muu velvoite, kun kalatien rakentamisvelvoite on kohtuuton velvoite pienvesivoimalaitokselle?

Kalatien on ainoa vesilain mukainen velvoite, mikä poistaa kulkuesteen kansalliselta vaelluskalalta ja on siten lain tavoitteiden mukainen velvoite.

Jonkun toisen velvoitteen määrääminen rikkoo perustuslakivaliokunnan asettamaa perusoikeuksien rajoittamisen kriteeristöä.

Koska kalatievelvoitteen määrääminen on pienvesivoimalaitokselle kohtuuton velvoite määrättäväksi, ei lainsäätäjällä voi sallia sitä, että kalatalousviranomaisen hakisi luvan avaamisen yhteydessä lupavelvolliselle kohtuullista velvoitetta kuten esimerkiksi kalatalousmaksun määräämistä kalatien rakentamisvelvoitehakemuksen sijaan.

Muutaman vuoden päästä kalatalousviranomaisen hakisi vesilain 3 luvun 22 pykälän perusteella kalatalousmaksuvelvoitteen tarkistamista kalatien rakentamisvelvoitteeksi.

Näin sallien lainsäätäjällä mahdollistaisi sen, että valtion voisi kiertää perustuslain 15 pykälän de facto pakkolunastustilanteen.

Lain perusteluosaan asia on sivulle 52 kirjattu, mutta se on asian tärkeyden takia kirjattava selvästi myös 21 a pykälään.

*”Kalataloustehtäviä hoitavan elinvoimakeskuksen tulisi hakemusta jättäessään tapauskohtaisesti arvioida, millainen velvoite **tai maksu** vesivoimalaitokselle tulisi asettaa. Tarkoituksena ei ole, että säännöksen nojalla haettaisiin ensi vaiheessa suuremmalle joukolle vesivoimalaitoksia kalatalousmaksu, jota tarkistettaisiin myöhemmin vesilain 3 luvun 22 §:n säännösten perusteella kalatalousvelvoitteeksi.”*

Lain perusteluosassa on paljon yksittäisiä asioita, joita ei ole sidottu kokonaisuuteen.

Esimerkiksi alla olevalla ei voitane tarkoittaa sitä, että kalatien kustannusten kohtuuttomuutta arvioitaessa huomioon otettaisiin lupavelvollisen muu varallisuus kuten esimerkiksi oma koti.

”Kysymys kustannusten kohtuullisuudesta konkretisoituisi erityisesti pienen vesivoimalaitoksen kohdalla, jos luvan haltijana on yksi tai useampi luonnollinen henkilö tai näiden omistama oikeushenkilö, jolla ei luvan mahdollistaman toiminnan lisäksi ole käytännössä muuta varallisuutta.”

Tämän kaltaiset tekstit vaikeuttavat tapauskohtaiseen harkintaan jätettävän lain tulkintaa ja ne tulee poistaa.

Kohtuuttomuuden puntaroinnista

Lain perusteluissa todetaan kohtuuttomien puntaroinnista seuraavaa:

*”Kohtuuttomuutta arvioitaisiin punniten toimenpiteen merkitystä vaelluskalakannoille ja toimenpiteen toteuttamisesta luvanhaltijalle aiheutuvaa taloudellista rasitusta. **Arvioitaessa toimenpiteen hyödyllisyyttä vaelluskalakannoille tulisi painoarvoa antaa sen merkitykselle vaeltaville ja uhanalaisille kalakannoille.** Erityisesti uhanalaisia kalakantoja hyödyttävien toimenpiteiden osalta kohtuullisina pidettävien kustannusten kynnyksen voitaisiin katsoa asettuvan korkeammalle kuin yleisesti esiintyvien kalalajien osalta.”*

Yllä oleva puntarointi jää hyvin epäselväksi, kun toisaalla lakihankkeen perusteluissa todetaan, että toimenpiteiden tulokset voivat alkaa vasta kymmenien vuosien jälkeen.

Kohtuuttomuuden puntarointia on mahdoton tehdä oikeasuhtaisesti ajallisesti hyvin erilaisten suureiden välillä. Lisäksi vasta vuosien päästä tapahtuvat vaikutukset ovat epämääräisiä ja voivat osoittautua jopa negatiivisiksi vaikutuksiksi.

Lain voiman saaneen luvan avaamisen perusteluna tulee olla yksiselitteisesti kansallisen vaelluskalan elinolosuhteiden turvaaminen. Lain perusteluissa olevat epämääräiset laajennukset tulee poistaa kuten yllä olevassa lainauksessa viittaus ”yleisesti esiintyvien kalalajien osalta”.

19 luku 5 ja 12 pykälämuutokset

Yhdeksäntoista luvun pykäliin tehdyt muutokset tulee poistaa.

Pienten laitosten osalta uusi kalatievelvoite tarkoittaa perustuslain mukaista de facto -pakkolunastustilannetta.

Lupavelvollisella tulee olla oikeus saada korvauksia ja vaatia hankkeen lunastamista luvan avaamisen johdosta.

Nollavelvoitelaitosta ei tule kohdella muista vesilupavelvollisista korvausten ja lunastuskysymyksen osalta eri lailla.

Velvoite vaelluskalan elinolosuhteiden parantamiseksi

Yksiselitteisesti kalatie on ainoa velvoite, mikä poistaa vaeltavan kansallisen kalan kulkuesteen voimalaitospadolla.

Kalatie on myös ainoa kalataloudellinen velvoite, jota perustellaan ja käsitellään lakihankeen taustaineistossa.

Kalatalousmaksu ei poista vaellusestettä. Mikäli lupavelvolliselle määrätään kalatalousmaksu, on lupavelvollinen edelleen ”pilaamassa” ekosysteemiä eikä lakiluonnoksen perustelut saamasta ”hyvästä” velvoitteen määrittämisen johdosta toteudu.

Kalatalousmaksu velvoitteena ei täytä peruslain asettamia vaatimuksia, perusoikeuksien rajoittamisen edellytyksistä.

Nykyinen lainsäädäntö ei salli kalatalousmaksun rahastointia.

Aiheuttamisperiaate

Lain valmisteluaineistossa korostuu ajatus, että pienvesivoimalaitokset olisivat aiheuttamisperiaatteen mukaan ainoita, jotka olisivat vastuussa vaelluskalakantojen heikentymisestä ja lupavelvollisten tulisi kantaa koko taloudellinen vastuu asiassa.

Valtion tekemät uittoperkaukset, kuivatushankkeet, tulvansuojeluhankkeet ja vesien huoltohankkeet ovat aiheuttaneet ja aiheuttavat edelleen haittaa vaelluskalakannoille. Samoin liikakalastus, vesien lämpeneminen, vesiliikenne ja valuma-alueet vaikuttavat.

Ennallistamisasetuksen tekemän arvion mukaan Suomessa on vähintäänkin 35 000 vaelluskalan elinolosuhteita haittaava estettä. Näistä suurin osa valtion vastuulla.

Lain perusteluissa tulisi arvottaa nämä muut haitan aiheuttajat osallistumaan yhdessä kansallisen vaelluskalakannan elinolosuhteiden parantamiseen.

Yhdenvertainen kohtelu

Lainvoimaisen luvan avaamista ja uuden velvoitteen asettamista lupavelvolliselle perustellaan sillä, että tämä edistäisi kaikkien toiminnanharjoittajien keskinäistä yhdenvertaisuutta.

Lakiluonnoksessa lähdetään kuitenkin siitä, ettei kaikille välttämättä tulisi velvoitetta. Myöskään velvoitteet eivät tule olemaan kaikille samat. Pääsääntöisesti vain pienille, alle 0,1 MW laitoksille määrättäisiin lain perusteluiden mukaan kaikista raskain velvoite, kalatien rakentamisvelvoite.

Suurille voimalaitoksille ei määrättäisi kalatievelvoitetta niiden energiapoliittisten painoarvojen perusteella.

Voimakkaasti rakennettuihin jokiin ei niiden lukuisten patojen takia määrättäisi kalatievelvoitetta.

Vesiluvat ovat erilaisia eikä luvan avaamista voida perustella yhdenvertaisella kohtelulla.

Alle 0,1 MW laitoksilla ei ole esimerkiksi säännöstelyoikeutta, mikä taas on suurempien voimalaitosten luvissa oleva oikeus ja parantaa niiden taloudellisia toimintaedellytyksiä.

Luvan avaamisen kynnys

Luvan avaamisen edellytykseksi on otettu lakiin yksinomaan kalatalousasiaa koskevan lupamääräyksen puuttuminen, sen sijaan, että edellytettäisiin myös tarveharkintaa vaelluskalakantojen elinolosuhteiden näkökulmasta.

Edellytyksenä luvan avaamiselle tulee olla uuden määräyksen tarpeellisuus laitoksen sijoituspaikan vesistön vaelluskalakantojen elinolosuhteiden turvaamiseksi tai palauttamiseksi.

Kaikissa Suomen joissa ei ole koskaan ollut vaeltavaa luonnollista kalakantaa. Asiaa on käsitelty oikeusministeriön julkaisussa 36/2018, Kalatalousvelvoitteen määrittäminen vesitalousluvan haltijalle, Jari Salila.

Joien sulkemisen ehdoista on määrätty laissa jo 1800-luvulta alkaen. Lupaharkinnassa on tullut ottaa huomioon joien sulkemisesta aiheutuva haitta joen kalakannalle mm seuraavasti:

Jos voimalaitos vaati patoamista, oli rakentamisluvassa lisäksi määrättävä, minkälaisia laitteita padon omistajan oli tehtävä ja kunnossapidettävä veden riittävää juoksua, uittoa, liikennettä ja kalan kulkua varten.

Pysyvän padon rakentaminen lohi- ja siikapitoisiin jokiin valtavyölylän poikki oli sallittua ainoastaan niihin osiin, joihin lohi ja siika eivät tavallisesti nousseet.

Kalatietä ei kuitenkaan saanut määrätä tehtäväksi taikka muihin kalan kudun turvaamista tarkoittaviin toimiin ryhdyttäväksi, jos kysymyksessä oleva vesistön osa ennen rakentamistakin oli sellainen, ettei kala siitä kulkenut.

Aiheuttamisperiaatteen nojalla uutta velvoitetta ei tulisi määrätä, mikäli joessa ei ole koskaan ollut nousevaa vaelluskalaa tai mikäli nouseva kala on hävinnyt esim. liikakalastuksen seurauksena, kuten monissa lupapaperissa 1800-1900 luvun taitteissa on todettu.

Lakityöryhmä päätyi jättämään määräyksen tarpeellisuutta koskevan kvalifioinnin pois luvan avaamisen edellytyksistä. Syynä tähän oli se, että tämä olisi työryhmän arvion mukaan voinut johtaa tarkoitustaan vastaamattomaan soveltamiskäytäntöön. Luvan avaamisen kynnyksen nostaminen saattaisi lakityöryhmän mukaan ohjata soveltamiskäytäntöä kalatalousvelvoitetta painottavaan suuntaan, mikä voisi rajata **kalatalousmaksun määräämistä vähäisemmän vaellusesteen muodostavien laitosten osalta.**

Yllä oleva perustelu on täysin lain tavoitteiden vaelluskalakannan elinolosuhteiden parantamisen vastainen. Kuten perusteluissa muualla todetaan kalatalousvelvoite, kalatien rakentaminen on ainoa velvoite, joka poistaa vaelluskalalta kulkuesteen.

Kalatalousmaksun määrääminen yllä olevalla perusteella ei täytä perustuslaillisia, perusoikeuksien rajoittamisedellytyksiä.

Kalatalousmaksun ei nykyisin katsota parantavan vaelluskalakantojen elinolosuhteita.

Epäselväksi jää, mitä tarkoitetaan vähäisemmällä vaellusesteellä?

Luvan avaamiseksi tarvitaan puolueetonta, tutkimukseen perustuvaa tietoa. Tämän tiedon tulee olla kaikkien vapaasti saatavilla.

Lain perusteluissa lähdetään siitä, ettei taustoittamista tarvita, koska kalatalousviranomaisella on jo olemassa tausta-aineistoa monien vesistöjen osalta, joita voidaan hyödyntää lupamääräysten muuttamista koskevan hakemusasian valmistelussa.

Tämä tausta-aineisto olisi tullut nimetä lakihankkeeseen.

Samoin lain tausta-aineistoon olisi tullut kuvata perusteet, joilla ELY-keskusten kalatalousviranomaiset ovat jo tehneet valmiiksi oikeusministeriön toimeksiannosta 80 laitoksen voimalaitoslistan, joihin velvoite haettaisiin ensimmäisten viiden vuoden aikana. Nimetyn listan kohteista 79 kalatalousviranomaisen vaatisi kalatien rakentamisvelvoitetta ja yhteen kalatalousmaksuvelvoitetta.

Laaditun voimalaitoslistan perusteluista selviää, että kukin ELY-keskuksen kalatalousviranomaisen on tehnyt nimeämiensä kohteiden priorisoinnin itsenäisesti eli mitään yhtenäisiä koko Suomen kattavia perusteluja ei ole.

Listalla olevista laitoksista 59 on edelleen voimalaitostoiminnassa. Tältä osin kalatalousviranomaisen laitostilaus on ristiriidassa ennallistamisasetuksen kanssa, missä lähdetään siitä, ettei toimiviin yksiköihin tulisi ensisijaisesti kohdentaa toimenpiteitä.

Lain perusteluissa ei oteta kantaa, miten lakimuutos koskisi ELY-keskuksen listalla olevia kohteita, joissa voimalaitostoiminta on jo loppunut tai joista osa patoa on jo purettu.

Ennallistamisasetuksen toimeenpanoa varten on laadittu oma lista niistä vesivoimalaitoksista, jotka tulisi eliminoida.

Meneillään olevaan kalatiestrategiaan on nimetty oma laitoslista. Kalatiestrategia on parhaillaan päivityksessä. Huomioon tulisi ottaa voimassa oleva kohdelista ja mahdolliset muutokset laitosten nimeämisessä, mitä valtio kalatiestrategiaan tulee tekemään.

Menneillään olevan kalatiestrategian taustaselvityksistä käy ilmi, että eri organisaatiot painottavat eri asioita priorisoidessaan kunnostettavia vaelluskohteita.

Kalatiestrategian taustaselvityksen liitteeseen neljä, Kalatiekohteiden priorisointeja, on kerätty Vesienhoidon suunnittelussa mainitut vesimuodostumat, joille on suunniteltu kalankulkua helpottavia toimenpiteitä vuosijaksolle 2010-2015 (VHA=vesienhoitoalue). Kalaviranomaisen näkemys kärkekohteista vaellusyhteyden palauttamisesta eroaa Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen merkittävimmiksi arvioimista kohteista.

2012+90+(1-2012)+Kalatiestrategian+taustaselvitykset.pdf

Jatkovalmistelussa tulisi laatia koko Suomen kattava selvitys siitä, mitä kriteereitä käytetään, kun arvotetaan pintavesiä kansallisten vaelluskalakantojen elinolosuhteiden kannalta.

Samoin pitäisi määrittää ne tavoitteet, mihin tällä lainsäädäntömuutoksella pyritään.

Onko tavoitteena saattaa kaikki Suomen vesistöt esimerkiksi 1600-luvun aikakauteen palvelemaan urheilukalastusta vai kohdistaa rajalliset resurssit kaikkein merkityksellisimpiin vesistöihin turvaamaan uhanalaisten kansallisten vaelluskalakantojen elinolosuhteita.

Jatkovalmistelussa lakiin tulee palauttaa luvan avaamisen edellytysten arvionniksi määräyksen tarpeellisuutta koskeva kvalifiointi.

EU:sta tuleva lainsäädäntö

Jatkovalmistelussa tulisi lain perusteluihin avata selvemmin, mitä velvoitteita pienvesivoimalaitostoimijan tulee sietää johtuen EU:ta tulevasta lainsäädännöstä.

Avoimesti tulisi myös avata niitä muutoksia, mitä EU-lainsäädännössä on tällä hetkellä meneillään asiakokonaisuuteen liittyen.

Mikäli Suomen valtio on sitoutunut rikkomusmenettelyssä toteuttamaan määrättyjä toimia, ei liene niin, että EU vaatii pienvesivoimalaitoksen omistajan toteuttavan nämä toimet täysimääräisesti vaan EU sallii sen, että Suomen valtio vastaa omista toimistaan ja lupauksistaan.